

Маковський А. О.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ІТАЛІЇ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918-1939)

У статті здійснено аналіз зовнішньої політики Італії у міжвоєнний період. Автором висвітлені її основні особливості та основні фактори, що на неї вплинули. Автором показана подвійність зовнішньої політики Італії, а також причини події, які мали безпосередній вплив на різкі повороти в зміні пріоритетів у зовнішній політиці. Досліджуючи зовнішню політику Італії в міжвоєнний період автор стверджує, що ідеологія фашизму та особистість Беніто Муссоліні мали значний вплив на дії Італії на міжнародній арені в міжвоєнний період, що в певній мірі змінило уявлення про методи реалізації зовнішньополітичних інтересів держави. У статті визначено, що в міжвоєнний період претензії на територіальні розширення були основою зовнішньої політики фашистської Італії.

Ключові слова: зовнішня політика, війни, Ефіопія, міжвоєнний період, фашизм.

Актуальність даної проблеми пов'язана з роллю Італії на міжнародній арені у розглянутий період. Італія стала центром розвитку фашизму у цей період і зовнішня політика держави була напряму пов'язана з ідеологією фашизму. Аналіз основних воєнних конфліктів, у яких Італія приймала активну участь, дає змогу оцінити основні напрямки розвитку зовнішньої політики та її вплив на ситуація на міжнародній арені.

При вивченні даної проблеми найбільшу цінність склали роботи Олексія Андровського [1] і Сергія Демидова [3], які допомогли зрозуміти місце Італії в системі міжнародних відносин після Першої світової війни і причини обраного зовнішньополітичного курсу. Монографія Річарда Кольє [7] допомогла зрозуміти сутність особистості лідера Італії Беніто Муссоліні. Особливу цінність мала робота Сергія Слобідського [15], де показана подвійність зовнішньої політики Італії, а

також причини події, які мали безпосередній вплив на різкі повороти в зміні пріоритетів у зовнішній політиці. У монографії Бориса Лопухова [12] була піднята проблема фашизму, як унікальної ідеології для повоєнного періоду в історії.

Метою даної роботи є дослідження особливостей зовнішньої політики Італії у міжвоєнний період. Відповідно до цілі роботи можна виділити наступні завдання: 1) охарактеризувати причини обраного Італією зовнішньополітичного курсу; 2) дослідити процес розвитку зовнішньої політики в міжвоєнний період; 3) вивчити наслідки дій Італії на міжнародній арені в міжвоєнний період.

Після закінчення Першої світової війни в 1918 році Італія перебувала в надзвичайно скрутному становищі. Наслідки війни принесли в країну соціальні явища, які мали прямий вплив на внутрішньополітичні і зовнішньополітичні процеси. У 1918-1920 роках основну роль у зовнішній політиці отримали питання наслідків війни для Італії і спроби італійського уряду максимально вигідно вирішити поставлені завдання.

Першою пробою вирішення територіальних питань для Італії стала Паризька мирна конференція, але вона завершилася невдачею для уряду Нутті. Конференція не вирішила усіх ключових територіальних питань Італії, незважаючи на те, що землі Істрії та Тіроля стали частиною королівства. Серед причин невдалого результату мирної конференції можна виділити ослаблення Італійського королівства та економічну кризу в перші повоєнні роки; через це країни Антанти не бачили Італію сильним союзником з силою якого можна вважатися.

Важливою подією для зовнішньополітичного життя Італії став прихід до влади Беніто Муссоліні, який, отримавши широкі повноваження, починає самостійно визначати основи зовнішньополітичного життя країни [5, с.19]. Зовнішня політика Італії з приходу Муссоліні до влади передбачала агресивні дії по відношенню до інших держав. Прем'єр-міністр Італії на початку свого терміну намагався всіляко приховувати свої

справжні наміри у зовнішній політиці, підписуючи договори про співпрацю і торгівлі з іншими державами. Спроби Італії захистити себе від можливих конфліктів в найближчі кілька років обумовлювалися неготовністю фашистів реалізувати задумане. Після Паризької мирної конференції 1919-1920 р. Італія залишилося без того, як вона вважала, що їй належало. Муссоліні довгий час виношував плани щодо встановленню контролю над спірними територіями, які перебували в Європі. Питання експансії в африканському напрямку також залишався гострим для Муссоліні. Володіючи незначними територіями на півночі Африки та Еритреї, фашисти планували влаштувати з них плацдарм для подальшого просування вглиб материка [18, с.90]. У 1922 р. Муссоліні представив зовнішньополітичну концепцію фашистів, намагаючись не показувати своїх справжніх намірів. Лідер фашистів також наголосив на повній свободі Італії від зобов'язань, які були дані попередніми урядами.

У 1923 – 1925 р. Муссоліні мав декілька пріоритетів зовнішньої політики серед яких налагодження добрих стосунків з найбільш розвинутими державами світу того часу, розширення італійського впливу в Європі та вирішення питань територіального характеру. Найбільший інтерес Муссоліні виявляв до територіальної експансії в Африку, але ресурсна база Італії на той момент ще не була готова до активних дій на міжнародній арені, що вимусило італійського лідера зосередитися на європейському напрямку зовнішньої політики. Уряд Муссоліні активно підтримував внутрішні перетворення в Албанії, виказуючи симпатію режиму Ахмеда Зогу, та працював у векторі вирішення питання Фіуме та Додеканесу. Зовнішня політика Італії перших років при владі Муссоліні змінила положення Італії на міжнародній арені та дала змогу Муссоліні налагодити відносини з багатьма країнами.

Після невдалого державного перевороту 1924 року Муссоліні з метою

посилення своєї влади всередині країни починає використовувати зовнішню політику, як інструмент зміцнення своєї влади всередині держави. Важливим кроком для Італії стає зближення з Великобританією, що було спричинено симпатією британських політиків італійській державності та особистості Беніто Муссоліні. Сильний союзник в обличчі Великобританії був необхідний Муссоліні для здійснення планів щодо розширення у Африці.

У 1925-1933 роках італійський уряд підписує ряд згод та договорів, які зміцнюють позиції Італії у Європі, витісняючи Королівство сербів, хорватів і словенців з провідних позицій у напрямку розвитку добросусідських відносин за Албанією, Угорщиною та Австрією. У 1928 р Італія підписує пакт Бріана - Келлога, який оголошував про відмову від війни, як інструменту національної політики. Спочатку Муссоліні відмовлявся підписувати цю угоду, посилаючись на його абсурдність. Використання військових сил для розширення території Італії було однією з основ зовнішньої політики Італії. Незважаючи на спроби переконати інші держави в мирних намірах Італії, фашистський режим неодноразово демонстрував готовність використовувати всі свої ресурси для досягнення мети. У 1927 році почалася активна підготовка військової промисловості до запровадження активних бойових дій. Після підписання пакту Бріана - Келлога інвестиції у військову галузь з роками стали тільки збільшуватися, що не свідчить про мирні наміри Італії в майбутньому.

У 1929 р Муссоліні йде з поста міністра закордонних справ, призначаючи на цю посаду свого помічника Гранді. Діно Гранді був одним з найвідданіших прихильників Муссоліні і однією з найвидатніших постатей у фашистському русі. У період 1929 - 1932 р. міністр закордонних справ Гранді повністю продовжував курс Муссоліні. Новий глава міністерства закордонних справ вів впевнену зовнішню політику, спрямовану на посилення престижу Італії на

міжнародній арені. Незважаючи на зміну міністра закордонних справ, Муссоліні продовжував вести контроль над зовнішньою політикою [7, с.132]. В період перебування Діно Гранді на посаді міністра закордонних справ стало загострюватися питання експансії в Африку. Найбільший інтерес для Італії представляли Лівія і Східна Африка, але лівійський напрямок був особливо проблематичним у 1926 - 1931 р. У 1926 р Муссоліні особисто приїхав на територію Північної Африки і закликав місцеве населення не виступати проти італійців, посилаючись на те, що Італія принесе найкращий з можливих шляхів розвитку лівійцям. Лівія, на думку Муссоліні, повинна була стати центром італійського колоніалізму в Північній Африці, але опір з боку місцевого населення не давав італійцям можливості зміцнитися в даному регіоні.

Дії італійців в східній частині Африки були менш агресивними в 1926 - 1932 р. Приєднавши за допомогою Великобританії значні території на півдні Італійського Сомалі, італійці почали розробляти план щодо приєднання значних територій Еритреї та Сомалі. Ефіопія повинна була стати головним ворогом італійців в східній Африці. У 1928 р між Італією та Ефіопією був підписаний договір про дружбу і співробітництво, який повинен був приховати справжні наміри італійців. Муссоліні хотів розширити території Італії за рахунок земель Огаден і при можливості зробити це приводом для війни з Ефіопією. У 1932 р почалася розробка плану наступу італійців в Ефіопії, який повинен був відбутися в 1935 [19, с.170]. Муссоліні вважав, що війна проти Ефіопії не матиме наслідків для Італії, що було обумовлено успішними діями Японії в Маньчжурії. Також Муссоліні розраховував на те, що війна в Африці буде швидкою і за нею підуть військові дії в Європі [7, с.197].

Одним з найскладніших питань для італійського уряду було питання розвитку відносин з режимом Гітлера у Німеччині, Муссоліні вважав за необхідне зближення Італії та Німеччини. Уряд Італії на чолі і Муссоліні надавало підтримку нацистському руху, який захопило владу в

Німеччині в грудні 1933 р. Незважаючи на бажання Італії знайти сильного союзника в особі Німеччини, зближення цих країн на міжнародній арені мало безліч проблем. Ідеологічні засади, які пропагувала Італія не були тотожні німецьким [5, с.213].

Навесні 1935 р. почалася транспортування італійської армії в Східну Африку, були задіяні величезні збройні сили і значне число людей для забезпечення функціонування італійської армії. Муссоліні розраховував на те, що захоплення Ефіопії не складе особливих проблем для італійської армії, однак військові дії проти Ефіопії показали слабкість італійської армії. Ефіопська армія була погано озброєна і мала достатню базу для посилення армії. Для просування в Ефіопії італійці використовували хімічну зброю і авіацію. Влітку 1936 року територія Ефіопії була повністю захоплена італійськими військами без опору інших країн. Військові дії проти Ефіопії у 1935-1935 роках були визнані актом агресії проти незалежної країни. Ліга Націй відповідно до Статуту повинна була застосувати санкції проти Італії. Санкції передбачали розрив економічних відносин з країною - агресором. Формально санкції були застосовані, однак виявилися неефективними через відсутність ефективного механізму застосування санкцій. Торгівля з Італією активно тривала, незважаючи на осуд агресії Італії.

У жовтні 1936 року між урядами Італії та Німеччини підписується угода про співпрацю. Угода стала першим кроком Італії до підпорядкування зовнішньої політики Німеччині. Однією з умов угоди було визнання Італією панування Німеччини в Центральній Європі. У листопаді 1937 р Італія підписує Антікомінтревенський пакт з Німеччиною і Японією, створюючи вісь Рим - Берлін - Токіо. Основним завданням Муссоліні в Європі було зміцнення позицій Італії на Балканському півострові, проте прем'єр - міністр Італії також хотів розширити територію Італії згідно зразків кордонів Римської імперії [18, с.70].

Дії Муссоліні в кінці 1938 року - початку 1939 р були нелогічними і

помилковими. Авторитет Муссоліні, як людини, яка схильна вирішувати проблеми мирним шляхом без застосування сили швидко зник. Своїми акціями Муссоліні налаштував більшість європейських країн проти Італії. Після невдалих дій проти Франції в кінці 1938 року Італія виявилася в скрутному становищі.

Кроком, який визначив долю Італії, стало підписання з Німеччиною договору про дружбу 22 травня 1939 року. Договір був оборонним союзом між Італією і Німеччиною і започаткував активну підготовку Німеччини до захоплення Польщі. Італійська дипломатія була впевнена в тому, що німецька агресія в Європі допоможе італійцям діяти на Балканах. Муссоліні вважав, що повністю зможе контролювати дії Німеччини, але він не усвідомив наслідки розв'язання війни проти Польщі.

Таким чином, досліджуючи зовнішню політику Італії в міжвоєнний період можна стверджувати, що ідеологія фашизму та особистість Беніто Муссоліні мали значний вплив на дії Італії на міжнародній арені в міжвоєнний період, що в певній мірі змінило уявлення про методи реалізації зовнішньополітичних інтересів держави.

Претензії на територіальні розширення були основою зовнішньої політики фашистської Італії в міжвоєнний період. У сферу інтересів Італії входили території, які планували включити до свого складу ще в довоєнний час. Методи, які використовувалися фашистським урядом, варіювалися від спроб мирного врегулювання питання до рішення силовим шляхом зі застосуванням заборонених видів зброї. Війни Італії в Лівії та Ефіопії показали слабкість італійської армії і її неготовність до повномасштабних військових дій. Процес розширення меж Італії був дорогим і маловигідним для італійської економіки, але Італія продовжувала його, незважаючи на збитки. Значну роль у побудові зовнішньополітичної моделі Італії зіграла особистість Беніто Муссоліні, рішення

якого впродовж перебування фашистів при владі малу ключову роль.

Подальші дослідження цієї теми дають змогу зрозуміти першопричину обраного фашистами зовнішньополітичного курсу, а також провести паралелі із реаліями сьогодення.

Список використаних джерел

1. Андровська П.А. Зовнішня політика фашистської Італії.- М.: Наука, 1979. – 322с
2. Бочаров І.М. Італійська дипломатія і мюнхенська змова // Нова і новітня історія. – 1962. - №1. - С. 72-86.
3. Демидов С.В. Міжнародні відносини в Європі в 1918-1939 р. - М.: Наука, 2001. - 234 с.
4. Джуліо Ю. Фашистська Італія. - М.: Червона Новина, 1929. - 260 с.
5. Іллінській Я.А. Італія в руках фашистів. - М.: Наука, 1984. - 290 с.
6. Кірова К.Е. Італійська експансія в Середземномор'ї. - М.: Наука, 1950. - 187 с.
7. Кольє Р.К. Муссоліні. - М.: Наука, 1964. - 214 с.
8. Корсун Н.Г. Італо-абіссінська війна 1935-1936 р. - М.: Наука, 1939. - 104 с.
9. Лісовська П.А. Війна в Африці 1935 г. - М.: Наука, 1935. - 100 с.
10. Лісовська П.А. Італія 1918-1939 р. - М.: Наука, 1935. - 84 с.
11. Лісовська П.А. Італо-абіссінська війна. - М.: Наука, 1945. - 90 с.
12. Лопухів Б.Р. Фашистський режим в Італії.- М.: Червона Новина, 1970. - 234 с.
13. Михайленко В.І. Фашистська Італія в Версальській системі. - М.: Міжнародні відносини, 1988. - 80 с.
14. Рутенбург В.І. Італія і Європа. - М.: Наука, 1955. - 243 с.
15. Слобідської С. Італійський фашизм і його розгром. - М.: Госполітздание, 1950.- 208 с.
16. Смирнова Н.Д. Політика Італії на Балканах. - М.: Наука, 1979. - 315с.
17. Сорнов Е.А. Італія від 1815 до смерті Віктора-Емануїла III. - М.: Наука, 1981. - 331 с.
18. Трофимов В.А. Італійський колоніалізм і неокolonіалізм. - М.: Наука, 1976. - 95 с.

19. Ципкин Г.В. Ефіопія в антиколоніальних війнах. - М.: Наука, 1988. - 321 с.

*Рекомендовано до друку
доктором політ. н.,
проф. О. І. Брусиловською.*

Стаття надійшла до редакції 12.03.2017 р.

Summary

Мakovskiy A. O. Italian foreign policy during the interwar period (1918-1939) – Institute of Social Sciences, International Relations, Odessa Mechnikov National University

The theme of work is Italian foreign policy during the interwar period. The relevance of the theme is based on the Italian role during interwar period on international arena. Italy became the center of fascist movement and that is why Italian foreign policy was built due to fascist ideas and tasks. A great amount of the biggest European conflicts of those times has been influenced by Italian actions on the international arena. This work also analyses Italian wars in Libya and Ethiopia and its role on the system of international relations. Italian campaign in Libya and Ethiopia are discussed as a political event. Fascist regime had an idea of returning Italy to the borders of Roman Empire and bring back the times of Roman glory, but Italians had a lot of problems. A big attention was paid to Benito Mussolini, Italian prime – minister, who had brought his personal points of view into policy. Despite of Mussolini's huge impact on European politicians, Italians could not whatever they wanted and there were a lot of examples when Mussolini's actions brought his country not in the favorable positions. This work is aimed to show Italian foreign policy in 1918 – 1939. One part of work tells about Italian cooperating with Nazi Germany and Adolf Hitler's regime. The work with Nazi regime was an important step in diplomacy. Clashes between Italy and other European countries happened because of Italian plans in Europe and Africa. A big part of African territories became a part of Italy. This work tries to analyze one of the periods of European history from Italian side.

Key words: interwar period, foreign policy, wars, Ethiopia, fascism.